

עלינו לעצור... הבריטים לא פסקו מלירות במכונית. גם כאשר היינו עם ידיים למעלה הם המשיכו לירות. היתה הרגשה שהם גם נדהמים מאוד וגם יש מבוהלים. היתה הרגשה שהם לא מאמינים למראה עיניהם. בבתיאחת לתפוס כל כך הרבה חברי לח"י...

לי אישית לא קרה דבר. אני ישבתי בתחתית, באמצע, וכל הפצועים נפלו עלי. שכבה עלי מלכה גרובניק, שהיתה פצועה בעמודי-השרדה... כל האטו היה כמו מרחץ-דמים... הבריטים הוציאו את כל הפצועים קשה... אחר כך ירד לילה והם אספו את כל הפצועים, ולקחו גם אותי למישטרה קריית-חיים...

בקיטלה ביליתי כמה ימים. יום-יום היה בא הקצין מרטין, זה שמאוחר יותר נהרג על-ידי הלח"י. הוא בא לחקור אותי... הם לא עינו אותי, זאת אומרת עינויים פסיים, אבל הוא גיסל לעבוד עלי, שאני אומר לו כל מיני דברים... מובן שאני נשאתי יושבת ולא ענית... ואז הוא, כפי הנראה, יצא ממליו, פקעה סבלותו, ואז הוא אמר שיעשו לי כך... יתלו אותי...

אחר כך הביאו אותנו לחיפה. היינו 18 בחורים וארבע בנות... כאשר בית-המישפט נכנס, קם אחד מאיתנו, ומסר הצהרה שתוכנה היה בערך כזה: אנחנו איננו רואים זכות לבית-מישפט זה לשפוט את תנו, ואנחנו תובעים לנהוג בנו ככשבוני-מלחמה.

מאותו רגע החילוננו לשיר כל מיני שירי, שירי-מולדת, הם היו בתדהמה גדור... הם החליטו שזה היה הרבה יותר פשוט והרבה יותר בטוח להוביל אותנו, הבנות, לעכו, ולנהל שם מישפט... מאותו רגע התחיל המישפט להתנהל בעכו. לצורך זה הם גם חוקקו עוד חוק, שאפשר לשפוט את הנאשט שלא בפניה, ואכן פסקה-דין ניתן ואנחנו לא ידענו... כל אותו שבוע שרנו. שרנו הרבה מאוד ושרנו כולנו, צורדים, ואז נודע לנו שאת הבנים פשטו למוות, ולבנות פסקו מאסר עולם...

השבת השחורה

ב-29 ביוני 1946 שותקה הארץ על-ידי עוצר כללי, שנכנס להיסטוריה בשם "השבת השחורה".

מטרת הבריטים היתה לסלק את הנהגת ההגנה, לאסור את ראשי הסוכנות הישראית, לגלות מסמכים שיוכיחו את פניה לותה הבלתי-חוקית של הסוכנות ולפגוע בפלמ"ח.

הצבא הבריטי הקיף 27 ישובים, וערך בהם חיפושים אחר אנשים ונשק. החיפוש הארוך והיסודי מכולם נערך ביגור. מחסני-הנשק נמצאו, ובו 325 רובים; 96 מרגמות; 78 אקדחים; 425 אלף כדור רים; 5000 רימונים; 5200 פגזי-מרגמה; 800 ליטראות חומר-נפץ. מיד הוגבר העוצר, והחיילים הבריטים חפרו מתחת לכל עץ וריצפו והצליחו לגלות עוד 32 סליקים של נשק.

בכל היישובים שבהם טיפל הצבא ב"שבת השחורה" הובילו החברים למיכ-לאול, וכאשר נדרשו לזהות את עצמם, השיבו באחדות: "אני יהודי מארץ-ישראל".

2700 חברי פלמ"ח נשלחו בלי מישפט למחנות. הנציב העליון קרא לחיים וייצמן ורמו על הצורך בהקמת הנהלה חדשה ומתונה ליישוב. וייצמן, ויתר חברי הנהלת הסוכנות, סירבו להיענות לכל משא-ומתן עם המשלה הבריטית. כל זמן שהחברים נמצאים במעצר, דויד בן-גוריון שהה בפאריס ולא נאסר, וכן גם משה סנה, ראש המפקדה הארצית (הפוליטית) של ההגנה, שירד למחתרת. סנה טען אז: "ההגיון המדיני מחייב להפעיל שוב את כוחנו מיד אחרי 29 ביוני, כדי להוכיח שכוחנו לא נשבר, וכדי להביא את השילי טון בסופו של דבר לידו ההכרה, כי אין לחסל אותנו, ומן ההכרח לוותר לנו..."

פיצוץ מלון

"המלך דויד"

הרמ"א משה סנה הצליח להשיג את אישור המוסדות לתוכנית להמשך הי מאבק. על פי התוכנית היה על הפלמ"ח לפשוט על מחסני הצבא הבריטי בבתי גלים ליד חיפה, לשם הועבר הנשק שתפס ביגור. על לח"י הוטל לפוצץ את משרדי-הממשלה בבניין האחים דויד בירושלים, ואילו אצ"ל קיבל על עצמו את המשימה

הראונית ביותר: לחזור אל לב ליבו של השילטון הבריטי ולפוצצו. המטרה: האגף הדרומי של מלון המלך דויד, שם היה מושב המזכירות הראשית של ממשלת-המנדט והמפקדה הצבאית של ראשית בארץ. בידי מפקדת אצ"ל היתה הוראה בכתיב-ידו של משה סנה "לבצע בהקדם את המלונצ'יק".

ראיון בילעדי, שנערך בידי מיכאל אלמו, נציג עמוד האש באנגליה, עם ג'ון שאו, המזכיר הראשי של ממשלת פלש-תינה (מישרה המקבילה למישרת ראש-הממשלה כיום, בצד הנציב העליון) הביא את גירסתו של שאו לפיצוץ מלון המלך דויד — גירסה שלא הובאה בפרק זה:

"...מישרדי היה בקצה המירוחי של הר בניין, בקומה השלישית או הרביעית. אני חושב שזו היתה הקומה הרביעית. עמדי והסתכלתי על העיר העתיקה... אחר כך הלכתי והתיישבתי ליד מכתבתי, והתחלתי לעסוק בניירות שלי... "שמעתי פיצוץ עמום, אך רבי-עוצמה, אשר יזעזע את כל הבניין, והפיל חלק מהתיקרה ואת כל התמונות שהיו תלויות על הקירות בחדר. כל המקום התכסה ב' אבק... "

מפלים של עשן ולהבות ואבק הביאו עלטה גמורה על החדר. כל האורות כבו. כאשר התבהר מעט, קמתי ופילסתי דרכי דרך כל המהומה הזאת אל החדר השני, שם ישבה, בדרך כלל, מזכירתי, מרגוריי קינג. גם מיס קינג היתה עטופה באבק ובעלטה, וקראתי לעברה, האם את בסדר? ושוב קראתי לעברה, האם את בסדר? והמשכתי לגשש דרכי לעברה, במיטב

בנין בתחפושת רב

הראש התחיל ללכת סחרחר

יכולתי, ושוב צעקתי, האם את בסדר, מרגוריי? ואז קול נשי וחלוש השיב לי, כן, אני בסדר! "המשכתי והתקדמתי הלאה לאורך הר מידורו, כאשר לפתע חשתי במתלול כזה. הגעתי כמו לקצה צוק, למקום שבו הריצפה נפעה. אני לא זוכר אם ראיתי את זה, או חשבתי בזה, אבל פשוט ניר צבתי מול תהום... כל הריצפה לפני התר מוטטה... "

"זה קרה בגלל הפיצוץ... כל האגף הזה של הבניין פשוט נעלם..." מתחת לעיני-המפולת הוצאו 91 גוויות (לפי ההודעה הרשמית הבריטית, 80 לפי ספר תולדות ההגנה, 82 לפי חוקר אצ"ל, דויד ניב). מישרדי המזכירות הראשית ר המיפקדה הצבאית של ארץ-ישראל נמחו. היתה זו מהלומה אדירה. השילטון הבריטי הוצג עירום וחסרי-אונים. אבל ההרג הרב היכה את היישוב בתדר המה. מנהיגים, שלא ידעו את שקדם לפעור לה, פירסמו גילוי-דעת המביע את "רגשי זועתם על מעשה-התועבה שלא היה דוגי מזור..."

גם ההגנה יצאה בחריפות נגד הפעור לה, ועוד שנים רבות אחרי-כך לא רצתה להודות כי ראש-המטה שלה בעצמו נתן את ההוראה. ריצ'ארד קרוסמן מספר על פגישה שהי תה לו כמה ימים אחרי הפיצוץ עם חיים וייצמן, כאשר המנהיג הזקן אמר בדמעות זולגות מעיניו: "אינני יכול שלא להתי

גאות בבחורים שלנו. אילו היתה זאת מיפקדת גרמנים, היו מקבלים את צלב-ויקטוריה..." במשך השנים התפתח ויכוח היסטורי על השאלה אם אנשי אצ"ל הזהירו את הברי-טים אחרי הטמנת הפצצות, או לא. מפקד אצ"ל, מנחם בגין, אומר בעדותו, "הם לא שנו לאזהרותינו..." ג'ון שאו טוען וקסיפורו כי לא הוזרה.

צוות עמוד האש איתר את חברת אצ"ל, שעליה הוטל לטלפן ולהזהיר.

עדינה ניסן: "כשבוע או יותר לפני זה, קרא לי מפקד המחוז ואמר שעלי לזכור שלושה מיספרי-טלפון, ושלושה

פרידמן-ידין במבוקש

בריא-בשר ושפם שחור

מקומות שונים, והוא אמר לי לאן: למלון המלך דויד, פלסטין 1908 והקונסוליה הצרפתית... הוא בחר אותי כמה פעמים, ויום-יום, כאשר היינו נפגשים, בתוקף תפי קידי כמקשרת שלו, היה בוחן אותי לגבי מיספרי-הטלפון, ומה שעלי לומר...

היה עלי לומר: "פה מדברים מטעם תנועת המרי העברי, שתלנו פצצות ב' מלון, תהיה התפוצצות, אנא פנו את הר מקום. ראו — ההרנוכס' וזהו..."

סילפנתי למלון המלך דויד... משם טילפנתי לקונסוליה הצרפתית, וביקשתי מהם, כפי שנאמר לי לומר: "אנחנו הנחיר נו פצצות — כאן מדברים מתנועת המרי העברי, הנחנו פצצות, אנא פיתחו את החלונות, שלא ייגרם לכם נזק, תודה, סגרת..."

בתגובה על הכחשתו של ג'ון שאו לי טענת ההודעה: "אני רק יכולה לומר, שאני עדינה חי ניסן, מי שהיתה חברת האירגון הצבאי הלאומי, סילפנתי לומר כירות של מלון המלך דויד. דיברתי איתם בשלוש שפות, כפי שאמר לי לומר... טילפנתי גם לשגרירות הצרפתית, למערכת פלסטין 1908. הם טענו שהם קיבלו את ההודעה, ואני לא יכולה להבין איך אדם כשאו, לאחר מה שנעשה, לאחר מה שנשר כה, וראיינתם אותו, יכול לשקר שקר גס שכזה..."

עדות מסייעת לסיפורה של עדינה ניסן מביא עורך הסידרה, יגאל לוסין: "באנו לעדינה ניסן בפעם הראשונה, ואמרנו לה, תשמעי, את טוענת שטילפנתי ושאו מבחיש, או קיימת אפשרות שטילפנת והטלפון לא הגיע אליי, או הפסיק אר-ההודעה של עדינה ניסן, שישב עד אז בשקט, ואמר, אתם יודעים מה, אני הייתי מלצר במלון המלך דויד, ואני בעצמי שמעתי את מנהל המלון, המבורגר, מצלצל בטלפון ואומר, ג'ון, יש ידיעה של האירגון שיש פצצות בבניין 145..." פיצוץ מלון המלך דויד הביא קץ לשני תוה-הפעולה בין אירגוני-המחתרת. אצ"ל ולח"י סירבו לקבל את דין היישוב הר-מאורגן, והוסיפו להילחם בשליטנות הר-בריטיים על פי דרכם.

העוצר הגדול

אחד הסרטים המרגשים ביותר בסידרה כולה מצוי בפרק זה: קטע הסרט המרי-אה את אנשי זה: המחתרות מדביקים בחשאי כרוזים על הקירות. יגאל לוסין: "מצאנו את הסרט הזה

בארכיון ז'בוטינסקי. הכרוז דומה לכרוז-זים של לח"י, אבל אני לא בטוח, קשה לזהות אותם בסרט.

"ניסניו לברר אצל אנשי ארכיון ז'בו-טינסקי מה מקורו של הסרט, אבל העלי-נו חרם. חשבנו שאולי מדובר בו בשיח זור, שנעשה בימי המדינה. הסתכלנו בסרט עשרות פעמים, קדימה ואחורנית, ולא גיי-לינו דבר. נראה שהסרט אותנטי, והוא מתאר את מדביקי הכרוזים. אחד מדביק והשני מאבטח. הסרט צולם מתוך חלון מכונית נוסעת.

זהו אחד הסרטים הנדירים שצולמו על המחתרת בארץ בפעולה. בקריינות לקטע הסרט הזה אנחנו מנצלים את ההודמ-נות, ואומרים מה אירגון-המחתרת אחד אומר על השני. הרי היו מילחמות בין האירגונים, והביטויים ביניהם היו איור-מים וחרפים. ניצלנו את ההודמות להביא את זה בקריינות, מפני שכיום כל הר יריבים מאתמול התייחסו ליריבויות ב' כפפות של משי. אפילו גולדה מאיר, בראינות שנערכו עכשיו קשה היה לנו למצוא את החריפות של אותם ימים... לכן ניצלנו את סרט מדביקי המודעות, לשם מסירת החריפות והמרידות של אותם ימים, בדברי הקריינות."

הבריטים ניצלו את המשבר שבא על תנועת המרי העברית אחרי פיצוץ המלך דויד. שמונה ימים אחרי כן הסתער אצבא הבריטי בכוח אדיר על תל-אביב, 27 אלף צנחנים מן האוגדה השישית, בשי-תוף עם שריון, שוטרים ובלשים נטלו חלק בכיבוש העיר העברית.

ב-4 לפנות בוקר הכריזו מכוניות-רמקור לים על עוצר. התושבים הוזוהו שלא לצאת מפינתחי בתיהם. לתושבים נאמר כי ייערך זיהוי קסדני מבית לבית, ומאיש לאיש, כדי למצוא את מבצעי ההתקן שות במלון המלך דויד. רק ביום הר שלישי ניתנה הפוגה בת שעתיים, כדי לאפשר לתושבים להצטייד בצורכי-מוון. החיילים עברו מבית לבית, כשהם מסי-תייעים באלבומי הבולשת, ובהם תמונתיהם של שלושת הפושעים הראשיים: מנחם בגין, נתן פרידמן-ילין ומשה סנה. משה סנה היה כבר בפאריס. אבל שני המבוקשים האחרים מצאו עצמם במל-כודת.

בדירתו של מנחם בגין, ברחוב יהושוע בן-נון, ערכו הבריטים חיפוש מדוקדק, ולא גילו אותו במקום הסתר שם שכב, מתייבש מחוסר נוזלים, כפי שהוא מביא בעדותו בהסדר: "השמש הארצישראלית הייתה בלי רחמים. המחנק היה בלתי-חדיר, ומים לא היו לי. אפילו טיפה לא. עובר יום ועובר לילה, והבריטים ממשי-כים להשתכן אצלנו, ומים אין. עובר עוד יום ועוד לילה... הראש מתחיל ללכת סחרחר... והשמש מכה, והגוף מתייבש, מה יהיה?"

"פיתאום... מה הרעש שקם מסביב? האין זאת שהבריטים מתחילים להסתלק?" זאת מפקד לח"י, נתן פרידמן-ילין (ילין-מור), שצבע את שערו בשחור, נתפס ונלקח לזיהוי, והוא מתאר זאת: "הגיע תור, הושטתי את תעודתי, שהוכנה בשר-בילי במחלקת-הזיופים של המחתרת. נשי-אלתי לפרטים אישיים. תשובתי התאמו לכתוב בתעודה. הבלש האנגלי נעץ בי את עיניו ולחש משהו באוזני השוטר. הר-גשתי כי לבי מתחיל הולם בחוזקה..."

"נשאלתי שאלות נוספות, והושבתי בי-שקט, לבל ייעד קולי. הבלש לא גרע עין ממני... השוטר פתח פינקס של תצי-לומים, והסתכל בפני ובפינקס, ופסק ש-אכנס למכונית... החקירה ארכה זקות-אחזות..."